

Retningslinjer for brug af kniv, sav, økse

Kniv, sav og økse er vigtige redskaber i en række spejderaktiviteter. Fx når vi laver bål, bygger med rafter eller snitter en snobrødspind.

Knivlovgivningen

I 2016 fik vi en ny knivlov. Vi gør dig her klogere på, hvornår du må bære kniv som spejder og hvad du bør være opmærksom på, når du bærer kniv.

Økser er blankvåben og dermed også inkluderet i den nye knivlov. Der gælder samme regler for at bære og transportere økser som knive.

Hvilke steder må du bære kniv?

Som spejder må du bære dolk og almindelig foldekniv, når du har et formål med det, som du kan redegøre for, fx at du skal bruge kniven til en konkret aktivitet. Vi anbefaler også, at du som minimum bærer tørklæde, når du bærer kniv.

Du må gerne bruge kniven i det offentlige rum, fx en gågade, hvis du skal bruge den til en spejderaktivitet.

Du må *ikke* have din dolk med i skole, til sport eller på fritidshjem, selvom du skal til spejder senere. Knive må *ikke* medbringes til større forsamlinger og begivenheder, fx fodboldkampe, koncerter eller demonstrationer.

Transport af kniv:

Du må gerne transportere din kniv til og fra et spejderarrangement. De grønne pigespejdere anbefaler, at du tager direkte til og fra et spejderarrangement, når du bærer kniv, dvs. uden at gøre ophold eller ærinder undervejs. At bære kniv dækker både, at du har dolken i tasken, men også at du har den i bæltet eller i handskerummet under transport.

Under transport i det offentlige rum (fx bus eller tog) bør kniven være forsvarligt opbevaret (fx i en taske) og bør ikke efterlades uden for opsyn.

Hvilke knive må man bruge?

Knivens udformning skal passe til dens anvendelsesområde. Som spejder er fx dolke, foldeknive og multitools møntet på almindelig spejder- og fritidsbrug lovlige at benytte.

De små lommeknive (med blad under 7 cm) må efter den nye knivlov ikke længere medbringes overalt. Her gælder samme regler som for andre knive, nemlig, at du skal have et anerkendelsesværdigt formål. Det vil her indgå i vurderingen, at de små foldeknive typisk har et bredere anvendelsesområde end andre knive og kan bruges til mange forskellige og pludseligt

opståede dagligdags praktiske gøremål. Fx at skrælle et æble eller skrue en løs skrue i. Men man skal huske at lade lommekniven blive derhjemme, hvis man skal på restaurant, til sportskamp eller lignende.

Du må som spejder medbringe knive med et blad over 12 cm, hvis den skal bruges til et særligt formål, fx at snitte grøntsager eller filetere en fisk. Økser med en klinge over 12 cm må ligeledes, medbringes, hvis de har et anerkendelsesværdigt formål, fx at hugge brænde eller spidse en rafte.

Enhåndsbetjente foldeknive, der er udformet til fritidsbrug (fx visse lommeknive og multitools), er lovlige at benytte. Det gælder ligesom med alle andre knive, at man skal have et anerkendelsesværdigt formål for at bære dem.

Brug fornuften:

De grønne pigespejdere anbefaler, at du bruger fornuften, når du bærer kniv. Det er altid en konkret vurdering om en kniv bæres lovligt. Det vurderes ud fra knivens udformning, den person, der bærer den, og det sted, tidspunkt og situation, den bliver båret.

Retningslinjer for brug af kniv

Når I bruger kniv på spejdermødet, skal I som ledere være opmærksom på, at holde øje med at alle spejdere, især dem for hvem en kniv er noget helt nyt. Nogle spejdere vil hævde, at de godt må bruge kniv for deres far eller at de har lært det hos spilopperne. Til mødet er det ledernes regler, der gælder. Det er en god ide, at I som ledere har aftalt fælles regler med hinanden på forhånd. Nedenfor er inspiration til sikkerhedsregler for brug af kniv.

Spejderne kan begynde at bruge kniv fra de er 5-7 år. En god måde at lære at bruge kniven er at tage dolkebevis.

Sikkerhedsregler for brug af kniv:

Skær altid væk fra dig selv

Hvis kniven smutter, skærer du ikke i dig selv. Sid ned, når du snitter. Du har bedst kontrol over kniven, når du sidder ned.

Sid med spredte ben og skær altid foran dine knæ

Du skal sidde, så du ikke skærer dig i knæene, hvis kniven smutter for dig. Tænk over hvordan du sidder bedst uden risiko for dig selv og andre.

Hold øje med andre, når du snitter

Tænkt over hvor du sætter dig, når du snitter. Det er dit ansvar, at der ikke er andre, der kommer til skade på din dolk.

Aflever kniven korrekt

Når kniven gives til en anden, skal bladet vendes bort fra den som modtager. Hold på bladet med tommel- og pegefinger.

Løb aldrig med din kniv i hånden

Kniven skal være i skeden, når du ikke bruger den. Skeden er det sikreste sted at opbevare kniven, når den ikke er i brug. Hvis du sætter den i en rafte eller lægger den på jorden, kan andre overse den og skære sig på den. Du risikerer også at glemme den.

Hold kniven ren, tør og skarp

En sløv kniv smutter nemt, fordi du kan bruge mange kræfter på at skære. Den skal holdes ren og tør, fordi den ellers vil ruste og blive sløv.

Kniven er ikke legetøj

Kniven er et skarpt værktøj og man kan komme til skade, hvis man ikke passer på. Leg derfor aldrig med kniven. Anvend fast underlag når kniven bruges til madlavning eller lignende.

Brug kniven korrekt

Lad være med at hugge med den, og kast den ikke ned i jord og sand. Det bliver den sløv af.

Retningslinjer for brug af sav

Saven er et vigtigt værktøj for spejdere. Vi bruger den, når vi saver brænde til bålet eller saver rafter til pionerarbejdet. Ligesom kniven skal saven bruges med omtanke, så ingen kommer til skade, når vi bruger den.

Spejderne kan begynde at lære at bruge sav fra de er 8–10 år.

Sikkerhedsregler for brug af sav:

Sav kun i træ, der er tykkere end dit håndled

Det lyder som en mærkelig regel, men det giver hurtigt mening, når man prøver. Hvis træet er tyndere end dit håndled, vil det være svært at få ordentligt bid med saven. Saven vil derfor hoppe op, og der er risiko for, at man kan save sig i hånden.

Sådan saver du

Når du begynder at save, træk saven forsigtigt mod dig selv 5–8 gange. På den måde laver du et spor, der gør det nemmere at styre saven. De fleste savskader sker, når saven hopper op af sporet og over på den hånd, der holder træet. Du kan beskytte hånden noget ved at have arbejdshandsker på, når du saver. Tryk ikke for hårdt med saven. Før den let frem og tilbage. Dermed mindsker du risikoen for, at saven hopper. Samtidigt lader du saven gøre arbejdet.

Hold godt fast i saven

Så skrider den ikke i hånden på dig. Du skal dog ikke holde så hårdt, at du får krampe i hånden. Sørg for at have fast underlag, når du saver. Du skal stå sikkert for ikke at komme til skade.

Sørg for, at træet ligger roligt

En savbuk sørger for, at træet ligger roligt, og at du får en bekvem arbejdshøjde. Hvis du bruger savbuk, skal savsporet lægges uden for benene, så træet ikke klemmes sammen om savklingen.

Du kan også holde træet i ro ved at holde på med den frie hånd så langt fra klingen, at du ikke saver dig i hånden. Hvis I er to, der saver, kan I sætte jer overfor hinanden og holde træet fast med fødderne med spredte ben.

Sav aldrig i jord eller sten

Det sløver saven, og gør den ubrugelig. En savbuk eller et stykke træ som underlag sikrer, at du ikke kommer til at save i jorden.

Lad aldrig saven ligge i græsset og flyde

Den skal op på et bord eller hænge på savbukken/værktøjsstativ. En sav er svær at få øje på, hvis den ligger i græsset, og mange er kommet til skade på en sav, der ligger og flyder. Desuden bliver saven rusten og sløv, hvis den ligger på jorden.

Beskyt savklingen, når saven ikke er i brug

Sæt beskytter på klingen, hvis det er en bøjlesav eller en fukssvans. Et stykke opskåret vandslange kan bruges om klingebeskytter. Fold saven sammen, hvis det er en foldesav.

Rengøring af saven

En sav skal holdes ren, tør og skarp. En våd og beskidt sav ruste og bliver sløv, så den ikke saver godt. En sav skal altid renses for jord og trærester. Harpiks renses af med husholdningssprit. En sav kan ligesom alt andet værktøj godt lide at få lidt beskyttende olie ind imellem.

Retningslinjer for brug af økse

De fleste spejdere glæder sig meget til at få lov at bruge økse. Der er noget ganske særligt ved at være med til at kløve brænde til bålet eller spidse en rafte til lejrarbejderne. Øksen er et tungt og skarpt værktøj, som skal håndteres med omhu.

Spejderne kan begynde at lære at bruge økse fra de er 10–12 år.

Sikkerhedsregler for brug af økse:

Øksehovedet

Før du bruger øksen, skal du kontrollere, om øksehovedet sidder fast. Det gøres ved at tage fat om øksehovedet med den ene hånd og om skaftet med den anden. Hvis øksehovedet kan rokke,

må øksen ikke bruges. Brug aldrig øksehovedet som hammer. Det kan gøre øksehovedet løst og dermed skabe farlige situationer.

Se efter, om øksen er skarp og uden hakker i æggen

En skarp økse kiler sig fast i træet. En sløv økse glider lettere af på træet og kan ramme benet på den, der bruger øksen. Man bruger desuden flere kræfter ved at hugge med en sløv økse end med en skarp økse.

Hold afstand

Alle andre skal være mindst 2 m væk, når man bruger øksen. På denne måde minimeres risikoen for, at nogen bliver ramt af øksen eller et stykke brænde. Huggeblokken skal være så stor, at den kan stå stabilt og ikke rokker. Grav evt. huggeblokken ned, så brændet får et plant og stabilt sted at stå, mens der hugges. Huggepladsen skal være tydeligt markeret. Det bedste er at indramme den til tre sider med stolper og snor, der sikrer, at eventuelle tilskuere er minimum 2 meter væk fra øksen og eventuelt flyvende brændestykker.

Sørg for at huggepladsen er ryddet.

Sørg for, at huggepladsen altid er ryddet for træstykker, så ingen snubler eller skrider, mens de hugger brænde. Mindre splinter og træstumper kan med fordel samles og bruges som småt optændingstræ. Saml det og pak det i en pose, mens det er tørt. Saml ikke brænde på huggepladsen, imens en anden hugger brænde.

Fodtøj

Hvis uheldet er ude, og øksen smutter, er solide læderstøvler mere sikre end sandaler eller kondisko. Husk, at lederne altid går foran med et godt eksempel.

Stå med spredte ben i tilpas afstand fra huggeblokken

Tilpas afstand er øksens længde plus din underarm. Tjek, at afstanden er rigtig, ved at hugge i huggeblokken uden brænde på. Du skal stå, så du naturligt rammer midt i blokken. Skulle du ramme ved siden af træet, eller smutter øksen, er risikoen for, at du rammer dine ben mindst, når du står med spredte ben.

Hold pause når du er træt

Når du bliver træt, skal du holde pause eller overlade øksen til en anden. Træthed betyder, at du kan miste koncentrationen eller grebet om skaftet og begge dele kan medføre ulykker. Det samme gælder, hvis du får ondt i hænderne (fx begyndende vabler).

Om at hugge en tyk rafte over

Det er oftest hurtigere at bruge en sav, hvis træet er tykt. Hvis du alligevel vælger at bruge øksen, skal du hugge i v-form. På den måde hugges spåner af, du undgår at øksen kiler sig fast.

Opbevaring

Man kan komme til skade ved at træde på en økse, der ligger på jorden. Øksen bliver heller ikke væk, hvis den er på sin plads, når den ikke er i brug. Sæt øksen i huggeblokken, så æggen er helt dækket. Øksen skal pakkes væk i regnvejrs, når alle forlader lejren samt om natten.

Bær øksen korrekt

Hvis du skal bære øksen over længere strækninger, skal den være i etui. Over kortere afstande skal man holde om øksehovedet med æggen bagud, så du ikke risikerer at ramme andre, du passerer på vejen, og så du ikke rammer dig selv, hvis du falder.

Rengøring

En våd og snavset økse ruste og bliver sløv. Når øksen er rengjort, skal den lægges i hylster. Harpiks kan renses af med husholdningssprit. Hvis der er længe til, at øksen skal bruges igen, bør den smøres med en olie. Det forhindrer øksen i at ruste.